

Recent bundelden de Scandinavische landen de krachten voor een gezamenlijke fokwaardeschatting. Minder kosten en meer efficiëntie vormen de uithangborden voor de Deense fokkerij-organisatie.

Een gesprek met Dansire-foktechnicus Lars Nielsen.

'Zij zijn aan het werk.' De ogen van Poul Bech Sørensen, medewerker communicatie bij de Deense fokkerij-organisatie Dansire, beginnen te glinsteren als hij bijna fluisterend aangeeft dat de proeven voor het seksen van sperma aan het lopen zijn. Als hij richting het kantoor van zijn collega Lars Nielsen wandelt, glijden zijn ogen heel even de gang van het nieuw aangebouwde laboratorium binnen. 'Nog even,' onderbreekt hij zijn traject, 'en dan verhuist de exportdivisie hierheen.' Sørensen voegt er nog snel aan toe dat het te vroeg is om al veel over het seksen van sperma en de plannen daaromtrent te schrijven. De proeven zijn immers nog maar pas gestart. 'Op de resultaten moeten we minstens nog tot eind 2006 wachten.'

Scandinavische fokwaarden

Wie alleen op het uiterlijk afgaat, komt vaak bedrogen uit. Dat geldt ook voor de activiteiten van Dansire. Het lage gebouw in Assentoft bij Randers, gelegen op Jutland, biedt samen met de beide andere stierenstations onderdak aan ruim 1600 stieren. 'Jaarlijks testen we 225 zwartbonte holsteinstieren, 65 jerseys, 50 Deense roden en een tiental roodbonte holsteinstieren', schetst Lars Nielsen, foktechnisch verantwoordelijke zwartbont, kort de omvang van het fokprogramma van Dansire. De fokkerijorganisatie is nog jong. Zes regionale ki-organisaties bundelden begin 2003 de krachten met hun samenwerkingsverband Dansk Kvaegavl, RDM-Denmark (rood Deens melkkras), Dansk Jersey en de fokvereniging voor DRH (Deense roodbonte Holstein). De

Deense melkveepopulatie verandert in sneltempo, geeft Nielsen aan. 'Elk jaar daalt het aantal bedrijven met tien procent.'

De foktechnisch verantwoordelijke schat het huidige aantal bedrijven op 5000, goed voor ongeveer 500.000 koeien onder melkcontrole. In 1972 telde het Deense veehouderijlandschap nog 70.000 melkveehouders. 'Een doorsnee veestapel groeit elk jaar met gemiddeld zeven procent. Maar dan spreken we

Jaarlijks twee tot drie procent koeien minder

nog altijd over een jaarlijks verlies van twee tot drie procent koeien.'

Economie en efficiëntie staan in de Deense melkveehouderij hoog aangeschreven. 'De melkmarges dalen, dus de efficiëntie op de bedrijven moet stijgen', stelt Nielsen. 'De hoeveelheid geproduceerde melk per arbeidsuur is een belangrijk doel in Denemarken. Bedrijven met tachtig tot honderd koeien doen het werk zelf. Als dat niveau is bereikt, ontstaat een dilemma bij verdere groei. Een fulltimemedewerker kan de efficiëntie weer verlagen.'

Nielsen spiegelt die gedachtegang aan Dansire. 'De redenering van economie en efficiëntie trekken we ook door naar de stieren. Daaruit volgt ook de concu-

rerende prijs van gemiddeld 10 euro per rietje.' De foktechnicus haalt de recent gestarte samenwerking met andere Scandinavische landen aan voor het berekenen van de fokwaarden. 'Als we niet zouden samenwerken, zouden we alle onkosten voor de fokwaardeschatting zelf moeten ophoesten. Scandinavië heeft ongeveer hetzelfde fokdoel. Wanneer je met dezelfde filosofie werkt, is samensmelting gemakkelijk.' Op dit ogenblik lopen gesprekken om de activiteiten verder te bundelen. 'Samenwerking betekent minder kosten en meer efficiëntie.'

Neutrale gegevensverzameling

Na ruim drie jaar werken met Dansire kijken de Denen terug op een groeiende populariteit met vaandelragers als TVM Hesne (v. Besne Buck), Var Calano (v. Juror) en Var Etlar (v. Luxemburg). Van de eerste twee verscheen al een dochtergroep op het Europese toneel. Toch zijn de meningen over de waarde van dochtergroepen ook in Denemarken sterk verdeeld. 'Meer commerciële boeren zijn doorgaans niet zo op dochtergroepenpresentaties gesteld. Die boeren hebben het meer begrepen op de indexen die niet zichtbaar zijn, zoals vruchtbaarheid, celgetal en afkalfgemak.'

Nielsen maakt een bruggetje naar de gezondheidsfokkerij. Ruim vijftien jaar is de S-index het uithangbord voor de Deense fokkerij. De S-index combineert productie en exterieur met duurzaamheids- en gezondheidskenmerken. Een onafhankelijke gegevensverzameling en fokwaardeschatting vormen de basis. 'In exterieurbeoordeling willen we zelf niet investeren. Dat doet een neutrale organisatie. Anders ontstaat risico op vertekening.'

Voor de gezondheidskenmerken komt de externe gegevensverzameling door dierenartsen goed van pas. 'De eerste behandeling bij een zieke koe dient altijd door een dierenarts te gebeuren en moet door hem geregistreerd worden. Wij hebben daarom een grote kans om een



goede betrouwbaarheid te halen van dat cijfer in de fokkerij.' Nielsen zweert bij de eigen mastitisindex. 'Omdat het een weergave is van het werkelijke aantal mastitisgevallen bij de dochters van een bepaalde stier, bevat dit kengetal meteen alle info.' De Deense mastitisindex is volgens hem ook in vergelijking tot de celgetalscore van andere landen een duidelijker cijfer. 'We zien bij een aantal internationale stieren dat ondanks een lage celgetalscore hun dochters toch vaker last hebben van klinische mastitis. Ook het omgekeerde komt regelmatig voor.'

Of het werken met de nauwgezet ingevulde database daadwerkelijk een snellere vooruitgang voor de gezondheidskenmerken oplevert, durft Nielsen vooralsnog niet te zeggen. 'We krijgen nu pas de eerste zonen van Deense stieren. Pas wanneer die dochters massaal aan de melk komen, kunnen we juiste conclusies trekken.' Voor enkele gezondheidskenmerken merkt Nielsen wel al een verschil op. 'We zien dat de vruchtbaarheid van de koeien afneemt maar niet met hetzelfde tempo als in omringende landen.'

Cijfers zijn ook de kern bij de selectie van stiermoeders. 'Zeven keer per jaar krijgen we een nieuwe uitdraai van fokwaarden', start Nielsen zijn uitleg. 'Elke keer screenen we de uitdraai op goede fokkoeien met een interessante afstamming. De S-index is het uitgangspunt, melkproductie en classificatie komen daarna.' Dankzij die methode ziet Nielsen een verschuiving in het fokbeleid. 'We komen steeds vaker op nieuwe, vreemde bedrijven. Vroeger haalden we stiermoeders vooral bij de fokbedrijven. Nu gaan we steeds vaker naar commerciële bedrijven voor de stierselectie.'

Ook bij de stierselectie is een andere filosofie merkbaar. 'Vroeger kwamen alleen de hoogste-indexstieren in aanmerking. Nu komen niet alleen productiestieren, maar ook stieren met een sterke score voor functionele kenmerken in aanmerking.' Goede koefamilies spelen daarin geen rol. 'Een koe is niet beter omdat er een goed verhaal bij zit. Dat is ze pas als ze zich ook echt bewezen heeft.'

Ondanks de nadruk op gezondheidsfokkerij blijven de afvoerpercentages op Deense bedrijven hoog, richting 40 procent. 'Dat is het gevolg van een foute filosofie', verklaart Lars Nielsen. 'Veel bedrijven zetten het jongvee zo veel mogelijk zelf in. Deels door de hoge diergezondheidskosten gaan veehouders zieke dieren sneller afvoeren en vervangen. Veehouders moeten soms wat meer rekenen. Een vaars voor export brengt veel meer op dan een koe voor de slacht.'

Annelies Debergh

Dansire-foktechnicus Lars Nielsen: 'Toekomst gezondheidsfokkerij is gebaat bij Scandinavische samenwerking'

Vaker stieren van commercieel bedrijf